بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2025/HC-A/170
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- **އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް:** ނެތް
- **މައްސަލައިގެ ބާވަތް:** މުރާޖަޢާ ކޮށްދިނުމަށްއެދި ހުށަހެޅި ފޯމާމެދު ނިންމިގޮތް

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ފަނޑިޔާރު ހުޖައިރާ މުޙައްމަދު
ފަނޑިޔާރު ފީރާނާޖް ފަހުމީ

ނިމުނު ތާރީޚު:
26 ޖުމާދަލްއޫލާ 1447
17 ނޮވެންބަރު 2025

ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ނަޒަރުސާނީ ކުރެވުނު ތާރީޚު: 13 މުޙައްރަމް 1447 / 08 ޖުލައި 2025

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުން:

- ނަންބަރު: J31-01-2024-37
- ނިންމި ކޯޓު: ތިލަދުންމަތީ ދެކުނުބުރީ ހަނިމާދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
- ޤާޟީ: [illegible]
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 18 ނޮވެމްބަރު 2024
- ނިމުނު ތާރީޚު: 06 ނޮވެމްބަރު 2024

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

ވަކީލު ތަޢާރުފު:
[illegible] ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަލްއުސްތާޛާ [illegible]

އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް
ނެތް

[illegible] – [illegible] – އިޚްތިޞާޞް [illegible] – ޤާނޫނުއަސާސީގެ 155 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤަޟާއީނިޒާމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 69 ވަނަ މާއްދާ – [illegible] 5 – ކޯޓުތަކުގެ އިޚްތިޞާޞް – ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް (territorial/regional jurisdiction) – [illegible] އިޚްތިޞާޞް ނުވަތަ [illegible] އިޚްތިޞާޞް (subject matter jurisdiction) – ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 6 ވަނަ މާއްދާ – [illegible] – ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް [illegible] (multiple venues) – ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ [illegible] (prosecutorial discretion) – ޤާނޫނުއަސާސީގެ 223 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) – ޤާނޫނުއަސާސީގެ 220 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) – ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2008 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޤާނޫނު) ގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު [illegible]

ތަޢާރުފު

1. މި މައްސަލައަކީ، ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ނަންބަރު J31-01-2024-37 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުން އަލުން ބަލައިދިނުމަށް އެދި ހުށަހެޅި [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ހަނިމާދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ (މީގެ ފަހުން "ހދ. ހަނިމާދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު") "[illegible] [illegible] އެދި ހުށަހެޅި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" (25 ނޮވެންބަރު 2024) އިސްތިއުނާފު [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] (މީގެ ފަހުން "[illegible] [illegible]" [illegible] "[illegible]" [illegible]) ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް [illegible] [illegible] މައްސަލައެކެވެ.

2. އިސްތިއުނާފުކުރާ މިމައްސަލައަކީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، "[illegible] [illegible]" [illegible] [illegible].

މައްސަލައިގައި [illegible]

3. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 120 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރާއި، އެ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުގެ (i) ގެ ދަށުން އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 122 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރާއި، އެ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]

އަނިޔާއެއް ދިނުން އަދި މީހަކަށް އަނިޔާއެއް ލިބިދާނެފަދަ ކުށެއް ކޮށްފާނެކަމުގެ ބިރު ދެއްކުމުގެ 02 (ދޭއް) ދައުވާއެއްކޮށް ހދ. ހަނިމާދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް 16 އޮކްޓޫބަރު 2024 ގައި ދައުވާކޮށް ހުށަހެޅިއެވެ.[1]

4. މި ދައުވާތައް ހުށަހަޅާފައިވަނީ، އަޝްރަފް އަލީ، 22 އޮގަސްޓް 2024 ދުވަހުގެ 19:30 ހާއިރުކަންހާއިރު، ހއ. ބާރަށް، ސެލީނާ ގޯތި [illegible]، މީނާ އާއި މީނާގެ [illegible] ހއ. ބާރަށް، ސެލީނާ [illegible] [illegible] [illegible]، މީނާ [illegible] [illegible] 2.

5. މީގެ އިތުރުން، އަޝްރަފް އަލީ، 22 އޮގަސްޓް 2024 ދުވަހުގެ 19:30 ހާއިރުކަންހާއިރު، ހއ. ބާރަށް، ސެލީނާ ގޯތި [illegible]، މީނާއާއި މީނާގެ [illegible] ހއ. ބާރަށް، ސެލީނާ [illegible]

---

[1] [illegible] (11S2/2024/B3C/5).

[2] [illegible] (11S2/2024/B3C/5) [illegible] 1.

މަރާމާތަކާ، މި ކުއްޔާ ކޮންމެ ފަހަރަކު އަނބުރާ ދޭނެކަމަށް ނުބުނެއެވެ. މި ކުއްޔާވުން ހުއްޓުވާލާނަމަ" ބުނެ، އާދޭސް އެކަށައަޅައިދިނުމަށް އިންޒާރުދީ، ބަދަލުކުރުމަށް ދަތިވާކަން ސާބިތުވާކަން އަންގާފައެވެ.[3]

6. އަރުވާ އަރިހުގެ މައްޗަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައިގައި ސަބަބު: ހުޅުމާލޭ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ބެލެހެއްޓުމަށް މައްސަލައިގެ ނަންބަރުކަމުގައި "މައްސަލަ ބެލުމަށް ބެލެހެއްޓުމުގެ ނިޔާއި ގޮތް އަންގާ ލިޔުން" އިން 06 ނޮވެންބަރު 2024 ގައި އެ ކޯޓުން އަންގާފައިވެއެވެ. މައްސަލައެއް ބެލުމަށް ނުގެނެސް ނިންމާފައިވާ ސަބަބުތަކާގުޅޭ ގޮތުގައި އަންނަނިވި ސަބަބުތައް ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

6.1 މި މައްސަލައިގެ ޙުކުމްގެ ދަށުގައި އަރުވާ ފަރާތް ދިރިއުޅޭ އެޑްރެހަކީ ހއ. ބާރަށް، ސާފިން ކަމަށް ދަށުކޯޓުގެ ޙުކުމުގެ ބައިގައި ބަޔާންކޮށްފައިވުމާއެކު، މި މައްސަލައިގައި ހާޒިރުވެ އިޤްރާރުވީ ހއ. ބާރަށް، ސާފިން ގޭގެ ބޭރުގައި ބަހައްޓާފައި، މި މައްސަލައިގައި އަރިހު ދިރުން ފަރާތުގައި ހުރި ހަރުފަތްތަކުން ދިރިއުޅެނީ ހއ. ބާރަށްގައިކަން ދަށުކޯޓު ކުރެ ޤާނޫނީ ގޮތުން ހުކުމްކުރުމަށް ލިޔެކިޔުންތަކުން އެނގޭކަން.

6.2 އަރުވާ އަރިހަށް މި މައްސަލައިގައި ސަމާލުކަން ހިމެނުމެއް ބެލުމުގައި ހުރި ފަރާތްތަކުން ދަށުކޯޓު ޤާނޫނީ ގޮތުން ހުކުމްކުރެވޭ ކަމުގައި ބުނެވޭތީ، މި މައްސަލައިގައި ޙުކުމްގެ ދަށުން ފަރާތުގެ ތަޢާރުފު ހުށަހަޅާ ހުކުމް ކުރެވިފައިވާ ކަމަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ސަރުކާރުގެ އިދާރީ ކަންކަން ހުޅުމާލޭ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ބެލެހެއްޓުމަށް، ދިވެހި ޤާނޫނު ބެލުމުގެ އިދާރީ ގަވާއިދު ޤާނޫނުތަކާ ގުޅޭ މާއްދާ ފެނުނީ، ދިވެހި ޤާނޫނުގެ ޤަވާއިދުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ފަދައިން، އެ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން މި މައްސަލައަށް ހާޒިރު ކުރުމަށް ތަންފީޛު ހުޅުމާލޭ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން

---

[3] ފެމިލީ ކޯޓުގެ ބަޔާނުގެ ތަކުރާރު ކުއްޔާ ގުޅޭ ހއ. ހުޅުމާލޭ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން "ބެލުމަށް ނުގެނެވޭ ލިޔުން" (ބެލެހެއްޓުމުގެ ފަރާތުގެ ދިރިއުޅުން ނަންބަރު 1182/2024/B3C/5) ޖަދުވަލު 1.

ނުވަތަ ތުހުމަތުތަކުގެ ވަކާލުން މި ވަގުތު ކުރި ކަމެއްގެ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް އިސްތިއުނާފް ހިނގާ މައްސަލައެއްކަމުގައިވާތީ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން އެހެން ކޯޓަކަށް މި މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވާ ވަކި ޚާއްޞަ ސަބަބެއް ބަޔާންކޮށްފައިނުވުމުން، މި މައްސަލައާ ގުޅޭގޮތުން، މި މައްސަލަ ބަލައި ނިންމަން ޝަރުޢީ ގޮތުން ބާރު ލިބިގެންވަނީ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށެވެ.

7. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މި ނިންމުން އަލުން ބަލައިދިނުމަށް އެދި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހ.ދ. ހަނދާނާއި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައެވެ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ނިންމުން ބަދަލުކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ސަބަބުތަކުގެ ޚުލާޞާ ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އަސާސްތައް ކަމަށްވާނެއެވެ.[4]

7.1 މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން އިސްތިއުނާފު ކުރާ ކަމަށް ބުނާ ނުކުތާ ހ.ދ. ހަނދާނު، ކަނޑައަޅާ ކަމަށްވާތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ހަނދާނު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން މި މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޔާރު ލިބިގެންވާނެއެވެ.

7.2 ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި އިސްތިސްނާ އެއް ގޮތުން ބުނެ ޕްރޮސިކިއުޝަން ޖެނެރަލްއަށް ލިބިގެންވާ އިޚްތިޔާރާއެކަށްދޭއިރު، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ދަށުވާ އުފެދިފައި ޕްރޮސިކިއުޝަން ޖެނެރަލްއަށް ކަނޑައެޅުން ލިބިދީފައިވާކަމާއި، އެ މާއްދާގެ ދަށުން މި މައްސަލަ ހއ. ބާރަށް މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފައިވީ މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން އަސާސެއް އަލިއަޅުވާ އާންމު ގޮތްތައްގައި ހ.ދ. ހަނދާނުގައި ދިރިއުޅޭ މިހާރުކޮށްފައި، އާންމު މައްސަލަ އުފުލިފައިވާ ފިސް ދައުލަތުގެ ބަދަލުވެއްޖެ ހާލަތުގައިވާ ކޯޓަށް ހ.ދ. ހަނދާނު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަކަށް ފޮނުވިއެއް، މި ބޮޑުތަކުގެ މައްސަލަތަކަށް އަވަހަށް ނިންމުމަށް ޤާނޫނުގައި ބާރުއަޅާ މައްސަލަތަކަށް ކުރިޔައި، ހ.ދ. ހަނދާނު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި ޖިނާއީ

---

[4] ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ "ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ނިންމުން އަލުން ބަލައިދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ ފޯމު"ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަން

މައްސަލައަށް ހިނގުމުގެ [illegible] ބަލާއިރު، ހދ. ހަނިމާދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް މި މައްސަލަ ހުށަހަޅައިގެން އަވަހަށް [illegible] [illegible]، ހދ. [illegible] މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ކޯޓަށް [illegible] މައްސަލަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

7.3. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލަ [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] މި މައްސަލަ ހދ. ހަނިމާދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިގެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

8. [illegible] ގަވާއިދުގެ ނަންބަރު J31-01-2024-37 (18 [illegible] 2024) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ހދ. ހަނިމާދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

8.1. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ކޯޓުތަކުގެ ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް ލިބޭ [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްދީފައިވާއިރު، މި މާއްދާގެ (ށ) ގައި [illegible] [illegible] [illegible] ދިރިއުޅޭ ދާއިރާގެ ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅިދާނެކަން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާތީ ޢާއިލީ މައްސަލަތަކުގައި ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް ލިބޭ [illegible] [illegible].

8.2. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ޖިނާއީ މައްސަލައެއް ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ އެހެން ޤާނޫނެއްގައި

އެ ކޯޓުތަކުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އިޚްތިޞާޞްގެ ދާއިރާގެ ތެރެއިން ކަމުގައި ބަޔާންކުރާކަމަށާއި، ކޯޓުތަކުގެ އިޚްތިޞާޞްގެ ދާއިރާ ބަޔާންކުރަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ ޖަދުވަލުތަކުގައިވާކަމަށާއި، އެހެންކަމުން، ކޯޓުތަކަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ އިޚްތިޞާޞްގެ ދާއިރާ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞްއަށް ނިސްބަތްކޮށް ނޫންކަން، މި 02 (ދޭއް) މާއްދާ އެކުލެވީގައި ކިޔުމުން އެނގޭކަން.

8.3 ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި، ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާކަމަށާއި، މި އަކުރުގެ ދަށުން މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި މާއްދާގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] ވަކި މައްސަލައެއްގައި ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މައްސަލައެއް [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] އެ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް ލިބޭ [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލައިގައި ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް [illegible] އެ [illegible] [illegible].

8.4 މި މައްސަލައަށް ބަލާއިރު، ޙާދިސާ ހިނގާފައިވަނީ ހއ. ބާރަށް، [illegible] ގޯޅި ތެރޭގައިކަން އެނގޭތީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން، އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން މި މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވަނީ ހއ. ބާރަށް މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށްކަމާއި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ [illegible] [illegible] [illegible] މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]

ހުށަހަޅާއިރު ސަބަބާއިއެކު [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބެއް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަން.

8.5. އެހެނަސް، މުރާޖަޢާކުރުމަށް ހުށަހެޅި ފޯމުގައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވާ ސަބަބު ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި، މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] މި [illegible] މައްސަލަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

8.6. [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

8.7. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި މައްސަލަ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި މައްސަލަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި މައްސަލަ [illegible] [illegible] [illegible]

ކޯޓަށް ހުށަހެޅުއްވުމުގައި ހިމާޔަތްކުރެއްވުން މަސްއޫލިއްޔަތު ފުރިހަމަކޮށް ނުދޭ ކަމުގައި އެއްކަލަ ދަލީލެއް ބުނެދީފައިވާކަމަށް ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ހުކުމުގެ ނުކުތާތައް

9. މުރާޖަޢާކުރެވުނު ދަޢުވާގެ ނަންބަރު J31-01-2024-37 (18 ނޮވެންބަރު 2024) ކޯޓުން ހުކުމުގައި ހުކުމްކުރެއްވީ ގޮތަކީ، ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ކޯޓުގެ "މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް [illegible] ދިޔުން" އެ ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ ނިންމެވުން ބާޠިލުކޮށް އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއެއްގޮތް ނުވާކަމުގައި ބުނެ އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އަދި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ އަންނަނިވި 01 (އެކެއް) ނުކުތާއެވެ.

9.1 ހދ. ކުޅުދުއްފުށީ ކޯޓުގެ ނިޔާކުރެއްވި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 223 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2008 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޤާނޫނު) ގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 2 ވަނަ މާއްދާއާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) އާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 ([illegible] ޤާނޫނު) ގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި (ރ) އާއި، 4 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމަވާފައިވާ ނިންމެވުމެއް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ތަޙުލީލު

10. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ތަޙުލީލުގައި ދައުލަތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.

10.1 މި މައްސަލައިގައި ހދ. ކުޅުދުއްފުށީ ޖުވެނައިލް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅުއްވުމުގައި ދައުލަތުން އަދަބު އަދާގެ ގޮތުން އެކުލެވޭ ޢަދަދަކީ ހދ. ކުޅުދުއްފުށީގައި ކަނޑައެޅިފައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ

ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ހދ. ހަނިމާދޫ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަށް ލިބިގެންވާކަމުގައެވެ.

.10.2 މި މައްސަލަ ހދ. ހަނިމާދޫ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަށް ހުށަހަޅަން ޖެހުނު ސަބަބު ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅި ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތުންނާއި، އެއީ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ދާއިމީ އެޑްރެސް އޮންނަނީ ހދ. ހަނިމާދޫގައިކަމަށްވުމާއި، އޭނާ އާންމު ގޮތެއްގައި ދިރިއުޅެނީވެސް އެ ރަށުގައިކަމަށްވުމާއި، އަދި އޭނާގެ މައްޗަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ގިނަ ދަޢުވާތަކެއްވެސް އެ ކޯޓުގައި ހިނގަމުންދާކަމަށްވުމާއި، މައްސަލަ ބަލައިނުގަތުމަށް ނިންމި ނިންމުން މުރާޖަޢާކުރުމަށް ހުށަހެޅިއިރު، [illegible] އަދި ވަގުތީ ގޮތުން ހުރީ މާލޭ ޖަލުގައިކަމަށްވުމާއި، އޭނާ މާފުށި ޖަލުން ބަދަލުކުރުމުގެ ކަންކަން ކުރިއަށްދާނީ، ހދ. ހަނިމާދޫ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުން މި މައްސަލަ ހުށަހަޅައިގެން ކުރިއަށް ގެންދިޔުމުގެ މަޞްލަޙަތު ބޮޑުކަމަށް ފެންނާތީ ކަމުގައެވެ.

.10.3 ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގެ ދަޢުވާ އުފުލުމުގެ ބާރު ލިބިގެންވަނީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްއަށްކަމުގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 223 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ޖިނާއީ ކުށެއް ކުރިކަމުގެ ތުހުމަތު ކުރެވޭ ކޮންމެ މީހެއްގެ މައްޗަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގައި ދަޢުވާ އުފުލުމުގެ ބާރު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްއަށް ލިބިގެންވާކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމުގައެވެ.

.10.4 ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޤާނޫނުގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ޖިނާއީ ކުށެއް ކުރިކަމުގެ ތުހުމަތު ކުރެވޭ ކޮންމެ މީހެއްގެ މައްޗަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގައި އިޚްތިޞާޞް ހުރި ދަޢުވާ އުފުލުމުގެ ބާރު ލިބިގެންވާކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމުގައެވެ.

.10.5 ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އިޚްތިޞާޞް ލިބޭ 02 (ދޭއް) ކޯޓު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާގޮތުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ މި މާއްދާގައި ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި

އިޚްތިޞާޞް ލިބޭ އިތުރު 02 (ދޭއް) ގޮތެއް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިޚްތިޞާޞްގެ ދާއިރާގެ އިތުރުން، ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި އިޚްތިޞާޞް ލިބޭ ދާއިރާ ފުޅާކުރުމަށްފަހުގައި ފެންވަރަކުގައެވެ.

10.6. [illegible] [illegible] ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަހެއް، ނުވަތަ އިބާރާތެއް، ނުވަތަ ޖުމްލައެއް [illegible] [illegible] ގޮތުން، [illegible] ވަކި [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެ [illegible] ނުވަތަ އޭގައި [illegible] ކަންކަން [illegible].

10.7. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި އިޚްތިޞާޞް ލިބޭ އިތުރު 02 (ދޭއް) ގޮތެއް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާއިން [illegible] އިޚްތިޞާޞް [illegible]، އަދި [illegible] އިޚްތިޞާޞް [illegible] އިޚްތިޞާޞްގެ [illegible] [illegible].

10.8. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] އެ މާއްދާގެ (ށ) ގައި [illegible] [illegible] ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި [illegible] އިޚްތިޞާޞް ލިބޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] އިޚްތިޞާޞް [illegible] އަދި [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

10.9. މާނަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލަށް ބަލާއިރު، ޤާނޫނެއް މާނަކުރުމުގައި އެ އުސޫލު ބޭނުންކުރާނީ އެ ޤާނޫނަށް ހައްލު ހޯދައިދިނުމުގެ ގޮތުން ކަމަށްވާއިރު، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅައިދީފައިވާ ހަޤީޤީ މަޤްޞަދަކީ ކޮބައިކަމަށް ހިމާޔަތްކުރަންވާނެކަމަށާއި، މި އުސޫލުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާ މާނަކުރާއިރު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގައި ހުރި އުނިކަން ފޫބައްދައި، އިތުރަށް ތަފްސީރުކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ޖިނާއީ މައްސަލަތައް ބެލުމުގެ އިޚްތިޔާރު [illegible].

10.10. މީގެ އިތުރުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މަޤްޞަދު ހާސިލުކުރުމަށްޓަކައި، މައްސަލަ [illegible] ކޯޓަށް [illegible].

10.11. މި މައްސަލައިގައި [illegible]

10.12. މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވާ ކޯޓަކުން މައްސަލަ ހުށަހަޅާއިރު، އެ ކޯޓަކުން މައްސަލަ ހުށަހަޅާ މަސްލަހަތެއް ދައުލަތުން ސާފުކޮށްދޭންޖެހޭކަމަށް ބުނާ ޤާނޫނީ ނައްސެއް ނެތްކަމުގައެވެ.

10.13. ހއ. ބާރަށު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި ދާއިމީ ފަނޑިޔާރެއް ނެތް ހާލަތުގައި، އަދި މައްސަލައިގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތް ބަންދުކޮށްފައިވާ ހާލަތުގައި، މައްސަލަތަކީ ގެވެށި އަނިޔާގެ މައްސަލަތަކަށްވާއިރު، އެ މައްސަލަ އަވަސް މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި ހިންގައި ނިންމުމަށްޓަކައި މައްސަލަ ހއ. ބާރަށު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން، އެ ކޯޓަށް މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް އޮތުމުން، މައްސަލަ [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފީ [illegible] ޤާނޫނުތަކުގައި [illegible].

[illegible]

11. މި މައްސަލާގައި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން އުފުލާފައިވާ ހއ. ބާރަށު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން J31-01-2024-37 (18 ނޮވެންބަރު 2024) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި މައްސަލައިގައި ހއ. ބާރަށު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވާ މައްސަލައެއްކަމަށް [illegible]، މި މައްސަލަ [illegible] [illegible] މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި މައްސަލައިގައި ހއ. ބާރަށު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ އިޚްތިޞާޞް [illegible] މައްސަލައެއް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ [illegible] 2021-SC-REG-01 [illegible] [illegible] [illegible] 101 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) [illegible] މި [illegible] ހއ. ބާރަށު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible]

ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައިކަމަށްވާތީއާއި، މި މައްސަލައިގައި އުޒުރުވެރިވާ ޖިސްމާނީ އަނިޔާއެއް ދިނުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ، މި މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވާ ކޯޓަކަށް ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް އޮފީހަކުން ކަނޑައަޅައިދިނުމުން، އެ ފަރާތުން މައްސަލަ ހުށަހަޅައިދިނުމަށް އެ ކޯޓުން މައްސަލަ ބަލައިގަނެފައިވަނީ ކަނޑައަޅައިދިނުމުންނެވެ.

ޝަރީޢަތުގައި ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

12. މި މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާގެ އަދަދަކީ، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި އެއް ސުވާލަކީ ކޯޓަކަށް މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިދޭތޯއެވެ، އަދި އިޚްތިޞާޞްގެ ދާއިރާގެ ތެރެއިން ދައުލަތުން ކޯޓަކަށް ދަޢުވާ ހުށަހެޅުމުގައި އިޚްތިޞާޞް ލިބިދޭ ދާއިރާއަށް ޤާނޫނުން ސާބިތުވެއެވެ. މި ޤާނޫނުގައި ޢިބާރާތްކޮށްފައިވާ ވާހަކަ އެ ޤަޟިއްޔާތަކުގައި، ދިފާޢުކުރެއްވިގެ ކުރިމަތީގެ ޢަދަދުގެ 2025/HC-A/64,65,66,67,68,69,74 ޤަޟިއްޔާތަކުގެ ފައިސަލާ ހުކުމްތައް މީގެ ނުކުތާ 28 އިން 62 އަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެ ޤަޟިއްޔާތަކުގައި، މި މައްސަލައިގައިވާގޮތަށް ޙާލަތުގައި ނަޒަރު ކުރަމެވެ.

އިޚްތިޞާޞް

13. މި މައްސަލާގެ ބޭނުމަށް، އިޚްތިޞާޞް ނުވަތަ jurisdiction އަކީ، މައްސަލައެއް ބެލުމަށް އަދި މައްސަލައެއްގެ ޙުކުމެއް ކުރުމަށް ކޯޓަށް ބާރުލިބިގެންވުމެވެ.[5] ނުވަތަ ކޯޓުގެ ކުރިމަތިއަށް އަންނަ އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ބަލައިގަނެ މައްސަލައެއް ނުވަތަ ކަމެއްގެ މައްޗަށް ޤާނޫނުގެ ބާރު ހިންގުން، ނުވަތަ

---

[5] Bryan A. Garner (Ed.) *Black's Law Dictionary, (2009)*, St. Paul, MN: Thomson Reuters (9th ed., p. 927)

ޤާނޫނުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ފަރުވާތަކެއް ދިނުމަށް ޤާނޫނުގެ އިމުގެ ތެރެއިން ކޯޓަކަށް ނުވަތަ ފަނޑިޔާރަކަށް ދީފައިވާ ބާރާއި އިޚްތިޔާރުތަކެވެ.[6]

14. އާންމު އުޞޫލުން އިޚްތިޞާޞް ބަހާލެވޭ ގިންތިތަކުގެ ތެރޭގައި، މައުޟޫޢީ (subject matter) އިޚްތިޞާޞް، ސަރަހައްދީ (territorial/regional) އިޚްތިޞާޞް، ޝަޚްޞީ (personal) އިޚްތިޞާޞް، މުދަލުގެ މައްޗަށް ހުންނަ އިޚްތިޞާޞް (in rem jurisdiction)، ޚާއްޞަ (exclusive) އިޚްތިޞާޞް އަދި އިސްތިއުނާފީ (appellate) އިޚްތިޞާޞް ހިމެނެއެވެ. ބަޔާންކުރަނީ ގިންތިތަކުގެ ތެރެއިން މި މައްސަލައިގެ ބަހުސްގެ ބޭނުމަށް، މި ނިސްބަތުން ޚާއްޞަކޮށްފައިވަނީ ސަރަހައްދީ އިޚްތިޞާޞާއި މައުޟޫޢީ ނުވަތަ މައްސަލައިގެ ބާވަތުން ލިބޭ އިޚްތިޞާޞްގެ މައްޗަށެވެ.

15. މައްސަލައިގެ ބާވަތުން ނުވަތަ މައުޟޫޢީ (subject matter jurisdiction) އިޚްތިޞާޞަކީ ވަކި ބާވަތެއްގެ މައްސަލަތަކެއް ނުވަތަ ވަކި މައުޟޫޢަކާ ގުޅޭ މައްސަލަތަކެއް ބެލުމުގެ ބާރު ކޯޓަކަށް ލިބިގެންވުމެވެ. މިސާލަކަށް ކުޑަކުދިން ކުރާ ޖިނާއީ ކުށުގެ މައްސަލަތައް ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގައި ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވަނީ ޖުވެނައިލް ކޯޓަށެވެ.[7]

16. ސަރަހައްދީ (territorial or regional jurisdiction) އިޚްތިޞާޞަކީ ކޯޓަކަށް ބާރު ލިބިގެންވާ ވަކި ޖުޣުރާފީ ސަރަހައްދެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ލިބިގެންވާ އިޚްތިޞާޞެވެ. މިސާލަކަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރަހައްދުގެ ތެރޭގައި ހިނގާ ވައްކަމުގެ މައްސަލައެއް ބެލެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓަކަށް ސަރަހައްދީ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވެއެވެ. އަދި ވައްކަންކުރި މީހަކީ އެހެން ޤައުމެއްގެ މީހެއް ކަމުގައިވިޔަސް، އެ ކަން ހިނގާފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރަހައްދުގެ ތެރޭގައި ކަމަށްވާތީއެވެ.

---

[6] Bryan A. Garner (Ed.) *Black's Law Dictionary, (2019)*, St. Paul, MN: Thomson Reuters (11th ed., p. 1006)

[7] ޤާނޫނު ނަންބަރު 18/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ޤާނޫނު) ގެ 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ).

17. މި 02 (ދޭއް) އުސޫލުން އިލްތިބާސް ދިމާވުން ފެނުމީ، ކޯޓަކުން މައްސަލައެއް ބަލައި ފައިސަލާކުރެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. މީގެ މާނައަކީ، ކޯޓަކުން ދަޢުވާއެއް އުފުލާނީ މި ދެ އިލްތިބާސް އެ މައްސަލައެއް ބެލުމުގެ އިލްތިބާސް ޤާނޫނީގޮތުން އެ ކޯޓަކަށް ލިބިގެންވާނަމައެވެ.

އިލްތިބާސް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤާނޫނީ ނައްސުތައް

18. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 155 ވަނަ މާއްދާގައި ކޯޓުތަކުގެ އިލްތިބާސް ކަނޑައެޅުމުގެ ޤާނޫނުތަކާއި، ކޯޓުތައް ހިންގުމުގެ ޤާނޫނުތަކާއި، ޝަރީޢަތުކުރުމާބެހޭ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުތަކަށް ބެލުމުގެ ބާރު ހަވާލުކުރުން މަޖިލީހަށް ދިވެހިރާއްޖެއިން ބަޔާންކުރެވެއެވެ. މި ޤާނޫނުއަސާސީއަށް އަމަލުކުރަން ފެށުނުއިރު، ކޯޓުތަކުގެ އިލްތިބާސް ކަނޑައެޅިފައި އޮތީ ޝަރީޢަތުކުރުމާބެހޭ ހިރާސަތު ގަވާއިދު 6 ގައެވެ.[8] 2008 ވަނަ އަހަރުގެ މި ޤާނޫނުއަސާސީއަށް ފަހު، ޖުޑީޝަލް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުން އިލްތިބާސް ތަންފީޒުކުރެވުނެވެ. މިގޮތުން އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ފަދައިން، އެކި ސަރަޙައްދީ އިލްތިބާސާއި މަދަނީ އިލްތިބާސް ނިސްބަތްވާގޮތުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ އިތުރުން، އެ ޤާނޫނުގެ ޖަދުވަލުގައި ހިމެނެއެވެ. އޭގެ ފަހުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި އިލްތިބާސްގެ ދާއިރާގެ އިތުރު އުސޫލުތަކެއް ކަނޑައަޅާފައެވެ.

19. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިލްތިބާސާއި ހައިކޯޓުގެ އިލްތިބާސާއި އަދި ދަށު ކޯޓު އިލްތިބާސް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން، ދަށު ކޯޓު ބެހިގެންވަނީ 02 (ދޭއް) ގިސްމަކަށްކަމުގައިވީނަމަވެސް،[9] ފުރިހަމަކުރާ ކޯޓުތަކަކުން އިލްތިބާސް ދިމާވާ އުސޫލު މި ޤާނޫނުގެ ޖަދުވަލު 5 އަދި މި ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

---

[8] ޝަރީޢަތުކުރުމާބެހޭ ހިރާސަތު ގަވާއިދު 6 (2013) ގެ 2 ވަނަ މާއްދާއާއި 3 ވަނަ މާއްދާ.

[9] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 52 ވަނަ މާއްދާ.

20. މި ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރަނީ، ޤާނޫނުއަސާސީއާއި މި ޤާނޫނުން ކޯޓުތަކަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އިޚްތިޞާޞްތަކުގެ އިތުރުން، އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައި އެކަންކަމާ ގުޅޭ ނިސްބަތުން ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް އެ ކޯޓަކަށް ލިބިގެންވާނެއެވެ.

(ހ) އެ ކޯޓަކީ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ދާއިމީ އެޑްރެސް ހުންނަ ދާއިރާގެ ކޯޓަކަށްވުން. ދަޢުވާ ލިބޭ ފަރާތަކަށްވުރެ ގިނަ މީހުންނަށް ދަޢުވާކުރާނަމަ، އޭގެ ތެރެއިން ފަރާތެއްގެ ދާއިމީ އެޑްރެސް ހުންނަ ދާއިރާގެ ކޯޓަށް އެ ކޯޓުވުން.

(ށ) މުދަލުގެ މައްސަލަތަކުގައި މުދާ ހުންނަ މުދަލުގެ ބައެއް ހުރި ދާއިރާގެ ކޯޓަކަށްވުން.

(ނ) ދައުލަތުގެ އިދާރާއަކަށް ނުވަތަ މުއައްސަސާއެއްގެ ދެކޮޅަށް ކުރާ ދަޢުވާތަކުގައި، އެ އިދާރާއެއް ނުވަތަ މުއައްސަސާއެއް ހުރި ދާއިރާއެއްގެ ކޯޓަކަށްވުން.

(ރ) ކޮންޓްރެކްޓެއް ނުވަތަ ކަރާރު ތަންފީޛުކުރެވެންވީ ޢަމަލުތަކުގެ މަސައްކަތް ހުރިހާ މަސައްކަތްތައްނަމަ، އެ ޢަމަލުތަކުގެ ބައި މަސައްކަތް ހިނގާ ދާއިރާތަކުގެ ކޯޓަކަށްވުން. އަދި މިގޮތަށް ޢަމަލުތަކުގެ ގޮތުގެ މަސައްކަތް ހުރިހާ މަސައްކަތްތައްނަމަ އެ ގޮތުގެ މަސައްކަތް ހުރި ދާއިރާތަކުގެ ކޯޓަކަށްވުން.

(ބ) ތަރިކައިގެ މައްސަލަތަކުގައި، މަރުޙޫމް ނިޔާވިއިރު ދާއިމީ އެޑްރެސް ހުރި ދާއިރާގެ ކޯޓު ނުވަތަ ތަރިކަ ހުރި ދާއިރާގެ ކޯޓަކަށްވުން.

(ޅ) އިޖާރާކުރުމުގެ މައްސަލަތަކުގައި ބިމާ ހުރި ކޯޓަކަށްވުން.

(ކ) ވިޔަފާރީގެ މައްސަލަތަކުގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ދާއިމީ އެޑްރެސް ހުރި ދާއިރާގެ ކޯޓު ނުވަތަ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ދިރިއުޅޭ އެޑްރެސް ހުންނަ ދާއިރާގެ ކޯޓަކަށްވުން. ނުވަތަ ދެފަރާތުން އެއްބަސްވާ ކޯޓެއް ނުވަތަ މުދި މުޢާމަލާތް ނުވަތަ ބައެއް ތަންފީޛުކުރެވުނު ދާއިރާއެއްގެ ކޯޓު، ނުވަތަ އެއްބަސްވުން ތަންފީޛުކުރެވެންޖެހޭ ދާއިރާގެ ކޯޓަކަށްވުން.

(ރ) މަހަރު ހޯދުމަށް ދަޢުވާއެއްނަމަ، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތް ދިރިއުޅޭ ނުވަތަ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ދިރިއުޅޭ ދާއިރާގެ ކޯޓަށެވެ.

(ބ) ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ދިރިއުޅޭ ތަނެއް އެނގެން ނެތްނަމަ އަދި މި މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙާލަތްތަކުގައިވެސް، މައްސަލަ ހުށަހެޅުން ނަމަވެސް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތް އެއް އެނގޭ ހިސާބު ދާއިރާގެ ކޯޓަށެވެ.

(ޅ) ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި އަނިޔާ ލިބުނު ފަރާތް ދިރިއުޅޭ ދާއިރާގެ ކޯޓަށެވެ.

(ކ) މައްސަލައެއްގައި ހިއްސާވާ ފަރާތްތައް ދިރިއުޅެމުންދާ ދާއިރާގެ ކޯޓަށެވެ.

21. ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ އިޚްތިޞާޞްގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަންކަން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ ޖަދުވަލު 5 ގައެވެ.[10] މި ޖަދުވަލުގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުގައި، ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ އިޚްތިޞާޞްތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ އަންނަނިވި ބާވަތްތަކުގެ މައްސަލަތައް ބެލުން ކަމުގައި ބަޔާންކުރެވެއެވެ.

(ހ) އެ ކޯޓެއް ހިމެނޭ ޖުޑީޝަލް ދާއިރާގައި ހިނގާ އެންމެހާ ޖިނާއީ، މަދަނީ، އަދި ޢާއިލީ މައްސަލަތަކުގެ ބެލުން މި ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ މި ޤާނޫނުގެ އެހެން މާއްދާއެއްގައި ނުވަތަ އެހެން ޤާނޫނެއްގައި އިސްތިސްނާކޮށްފައިވާ މައްސަލަތައް

(ށ) އެ ކޯޓު ނިސްބަތްވާ ޖުޑީޝަލް ދާއިރާގެ ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަ އަދި ޖިނާއީ ދަޢުވާގެ ބެލުން މި ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ މި ޤާނޫނުގެ އެހެން މާއްދާއެއްގައި ނުވަތަ އެހެން ޤާނޫނެއްގައި އިސްތިސްނާކޮށްފައިވާ މައްސަލަތައް

(ނ) ޤާނޫނުއަސާސީގެ 43 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ މައްސަލަތައް

---

[10] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ).

(ރ) ޤާނޫނުއަސާސީގެ 65 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތައް

(ބ) ޤާނޫނީ ބާރެއް ނެތި ނުވަތަ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ބަންދުކޮށްފައިވާކަމަށް ބުނެ އެ ބަންދުން ދޫކޮށްދިނުމުގެ އަމުރެއް ނެރެދިނުން އެދި ހުށަހަޅާ މައްސަލަތައް

(ޅ) ޤާނޫނީ ބާރެއް ނެތި ނުވަތަ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ބަންދުކޮށްފައިވާ މީހަކު އެ ބަންދުން ދޫކުރުމަށް އަންގާ ކަމާބެހޭ ކޯޓުން ނެރޭ އަމުރަކާ ހައްޔަރުކުރުމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ ބަންދުކުރުމުގެ ސަބަބުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 58 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަދަލު ހޯދުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ މައްސަލަތައް

(ކ) ކަފާލަތުގައި ދޫކޮށްދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ މައްސަލަތައް

(އ) އަވަސް ނިޔާގެ ގަވާއިދުގެ ދަށުން [illegible] މައްސަލަތައް

(ވ) [illegible]

22. [illegible] 5 ގެ 2 ވަނަ [illegible]

(ހ) [illegible] މައްސަލަތައް

(ށ) [illegible] މައްސަލަތައް

(ނ) [illegible] 100,000/-ރ. (އެއްލައްކަ ރުފިޔާ) އިން ފެށިގެން މަތީގެ އަދަދުގެ ފައިސާ ހިމެނޭ ނުވަތަ އެ އަގުގެ މުދާ ހިމެނޭ މައްސަލަތައް

(ރ) ވަގު ނޯޓާއި، ވަގު ކޮއިންޖެހުމާއި، އެފަދަ ތަކެތި ރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުމުގެ މައްސަލަތަކެއް

(ބ) ޗެކުރިޖެކްޓުގެ މައްސަލަތަކެއް

(ޅ) ޤާނޫނުއަސާސީގެ ޖަދުވަލު 1 ގެ "ދިވެހި ދައުލަތާ އިދިކޮޅު ބަޣާވާތާއި ފިތުނަ" މިސާލުތަކުގެ ދަށުގައިވާ ޖަރީމާއެއްކަމަށް ދަށުން ދަޢުވާކުރެވޭ މައްސަލަތަކެއް

(ކ) ދިރުމުގެ ނުރައްކަލުގައި ގަޔަކަށް ޖެހުމުގެ މައްސަލަތަކެއް

(އ) -/5,000,000ރ. (ފަސް މިލިއަން ރުފިޔާ) އިން ފެށިގެން މަތީގެ އަދަދުގެ ފައިސާ ހިފުން ނުވަތަ އެ އަދަދުގެ މުދާ ހިފުން މައްސަލަތަކެއް.

.23 ޖަދުވަލު 5 ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާފަދައިން، މި ޤާނޫނުގެ އަސްލު މާއްދާތަކުގައި ކަނޑަ ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިވި ނަމަވެސް، ވަކި ތަރުތީބުން ގޮތެއް ކަނޑައެޅިފައި އެ ޤާނޫނުގެ ބިނާވާ އިދާރާތަކާއި ގުޅުންހުރި އެ ޤާނޫނުގައި ނުހިމެނޭ ބުނެފައިވާ މައްސަލަތަކާއި، އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ޖަރީމާއެއްގެ ތަޙުޤީޤުގެ މައްސަލަތަކަށް، ފަހަރެއްގައި ޖިނާއީ ކޯޓެއްގެ ގޮތުގައި އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ ކޯޓުން ބަލާ މައްސަލަތަކެއް ކަމުގައެވެ.

.24 ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޖަދުވަލު 5 ގައިވާ ބަޔަށް އެކުލެވިގެން ބިނާއިން، ފާހަގަކޮށްލަދީ، އެ ނަޒަރުކޮށްލާއިރު ކޯޓުތަކުން މައްސަލައިގެ މައްޗަށް ނުވަތަ މައްސަލައިގެ ބާވަތުން އިޚްތިޞާޞް ދިމާކުރާ ގޮތާއި (subject matter jurisdiction) އަދި އެ ކޯޓެއްގެ ސަރަޙައްދުން އިޚްތިޞާޞް ދިމާކުރާ ގޮތް (territorial or regional jurisdiction) ބަޔާންކޮށްދީފައެވެ. އަދި ހަމައެއާއެކު، ފާހަގަކުރަންޖެހޭ އަނެއްކަމަކީ، މި 02 (ދޭއް) އިޚްތިޞާޞް މަސްތޫރުކޮށްފައިވާކަމެވެ. ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގައި، މައްސަލައިގެ ބާވަތުން ވަކި ކޯޓަކަށް އިޚްތިޞާޞް ދިމާކޮށް ކަނޑައަޅާފައެވެ. މިސާލަކަށް ދައުލަތުގެ މަދަނީ މައްސަލައިލާ ކޯޓުން ކޮށްދެވޭނަމަ، ނުވަތަ އިޤްތިޞާދީ މުޢާމަލާތުގެ މައްސަލައެއްނަމަ، ނުވަތަ ތަރިކައިގެ މައްސަލައެއްނަމަ، ނުވަތަ ވިޔަފާރީގެ މައްސަލައެއްނަމަ، އިޚްތިޞާޞް ދިމާވާ ކޯޓު ވަކިން ކަނޑައަޅާފައެވެ.

މިއީ މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢަށް ނުވަތަ ބާވަތަށް ބަލައި، މައްސަލަ ހުށަހަޅާ ދާއިރާގެ ކޯޓު ބަޔާންކުރާހުކުމެއެވެ.

25. މިގެ އިތުރުން ބާވަތުގެ އިލްތިމާސްގެ ތެރެއިން، ކަނޑައެޅިފައިވާ ފައިސާގެ ނިސްބަތުންވެސް ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަށް އިލްތިމާސް [illegible] ބަޔާންކުރަނިވި ނަޞްޞުތަކުން ފާހަގަވެއެވެ. މިސާލަކަށް -/5,000,000ރ (ފަސް މިލިއަން ރުފިޔާ) ހަމަނުވާ އަދަދުގެ ފައިސާ ހިމެނޭ ނުވަތަ އެ އަދު ހަމަނުވާ މުދާ ހިމެނޭ މައްސަލަތައް ބެލުމުގެ އިޚްތިޔާރު ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަށް ލިބިދެއެވެ.

26. އިސްވެ ބަޔާންކުރަނިވި ޖަދުވަލު 5 ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރަށް ބަލާއިރު، އެއީ ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުތަކަށް މައުޟޫޢުތަކުން އިލްތިމާސް ބެހޭ އާންމު ހަމަ ކަން އެނގެއެވެ. މިސާލަކަށް، [illegible] މައްސަލަތަކުގެ [illegible] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަށް [illegible]، އެ މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢަށް ނުވަތަ [illegible] އިލްތިމާސް [illegible]، އެ މައްސަލަ [illegible] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަށް [illegible]. [illegible] ނުވަތަ މައްސަލައިގެ [illegible] އިލްތިމާސް [illegible].

27. [illegible] މިސާލަކަށް [illegible] މައްސަލަ [illegible]. [illegible] މައްސަލައިގެ [illegible] އެއީ [illegible] މައްސަލައިގެ [illegible] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަށް [illegible] މައްސަލަ [illegible]. [illegible] 02 (ދޭއް) [illegible][11] [illegible]، ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަށް [illegible] މައްސަލަ [illegible]. [illegible] މައްސަލަ [illegible] ނުވަތަ [illegible] އިލްތިމާސް [illegible]، އެ

---

[11] [illegible] 2015/06/SC (27 ޖަނަވަރީ 2015) [illegible] 21 [illegible] 2021 [illegible]

މައްސަލަ ބެލުމުގެ ފަށުގެ އިޚްތިޞާޞް ހައިކޯޓުގެ [illegible] ނޫން [illegible]. [illegible] ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް [illegible]. މިއީ ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞާއި މައުޟޫޢީ އިޚްތިޞާޞްގެ ތަފާތެވެ.

28. ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ދަޢުވާ އުފުލުމާއި، ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގެ އުޞޫލުތައް ބަޔާންކޮށް، އެކަމަށް ޚާއްޞަވާ އިޖުރާއަތުތަކުގައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް ބަލާއިރު، މި ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި، ޖިނާއީ މައްސަލަތަކަށް ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގައި ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުތަކަށް ލިބިގެންވާކަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[12] އަދި މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުތަކަށް ޖިނާއީ މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގައި [illegible] ގޮތުގައި އެ ކޯޓުތަކަށް ޙަވާލުކުރެވިފައިވާ އިޚްތިޞާޞްގެ ދާއިރާގެ ތެރެއިން ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[13]

29. ކޯޓުތަކުގެ އިޚްތިޞާޞާ ގުޅޭ މުހިންމު ނައްޞެއް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވެއެވެ. އެ އަކުރުގައިވަނީ

> "6 (ހ) އެހެން ޤާނޫނެއްގައި އެހެން ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިވިނަމަވެސް ޖިނާއީ ކުށުގެ ޢަމަލު ހިނގި ރަށެއްގައިވާ ފަށުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވާ ކޯޓުގައި ނުވަތަ ދަޢުވާ ކުރެވޭ މީހާ ދިރިއުޅޭ ރަށެއްގައިވާ ފަށުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވާ ކޯޓުގައި އެ ކުށުގެ ދަޢުވާ އުފުލުމުގެ ހައްޤު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްއަށް ލިބިގެންވެއެވެ."

30. މި ނަޞްޞަށް ބަލާއިރު، އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

---

[12] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2).

[13] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ).

30.1. މައްސަލަ ބެލުމަށް ކޯޓަށް އިސްތިއުނާފް ވީ 02 (ދެ) ބޭފުޅުން އެ ނަފްސުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. އެއީ ޖިނާއީ ކުށުގެ އަދަބު ހިނދު ތަރުތީބުގައިވާ ކަމުގެ އިސްތިއުނާފް ވީގޮތާ ކޯޓަށްގައި ދަށުވާ އުފުލުމުގެ، ނަމަވެސް ދަށުވާ ވީ ވިޔާ ދިވެހިރާއްޖޭ ކަމުގެ އިސްތިއުނާފް ވީގޮތާ ކޯޓަށްގައި ދަށުވާ އުފުލާފައެވެ.

30.2. އެ މާއްދާގެ އިބާރާތް ފެށުމުގައި "އެހެން ޤާނޫނެއްގައި އެހެން ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިވިޔަސް" މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުން، މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގައި އިސްތިއުނާފް ވީ ދުވަހުގެ އިތުރުން، އިތުރު 02 (ދެ) ގޮތަކަށް އިސްތިއުނާފް ކުރެވޭ ގޮތް ބަޔާންކޮށް ކުރުމަށް ކަމުގައި ބެލެވެއެވެ. އެހެނީ، މި މާއްދާގައި އެހެން ޤާނޫނެއް އިސްތިސްނާކޮށްފައިވާތީއާއި، އެހެން ޤާނޫނެއް މަތިކުރުކޮށްފައިވާތީއާއި، އެހެން ޤާނޫނެއް އިސްތިސްނާކޮށްފައިވާތީއެވެ. މިކަމަށް އިތުރަށް ބަލާއިރު، އޭގެ ޤާނޫނަކުން އަނެއް ޤާނޫނުގެ މާއްދާއެއް ނަގާލާފައި، ފަރާތަކުން ތަން ފެންނަ ފެނެއެވެ. އެ މާއްދާ އިބާރާތްކޮށްފައިވާ ގޮތް ފެންނަ ފެނެވެ. މިސާލަކަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 98 ވަނަ މާއްދާގައިވާ އިބާރާތް ބަލާއިރު، "މި ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރަން ފެށުމުން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2008 (ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނު) ގެ 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އުވާލިއެވެ." މިފަދައިން އިބާރާތްކޮށްފައިވެއެވެ. މި މާއްދާ މިފަދައިން އޮތުމުން، މި ޤާނޫނު ތަޢާރުފުވުމުގެ ކުރިން ކަނޑައަޅާފައި އޮތްއޮތުން ބާޠިލުކުރަން ސާފު ނައްޞެއް އެބައޮތެވެ. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގައި ޢަދު 02 (ދެ) ފަރާތަށް ޤާނޫނުތަކުގައި އިސްތިއުނާފްވާނެ ގޮތް ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ހަމަތަކުން އެކަމުގެ މުއްދަތު ވަގުތުގައި އިތުރުކަމަށް ބަލައިގަނެވެއެވެ.

30.3. ބަޔާންކުރަމުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި "... އެ ކުށުގެ ދަޢުވާ އުފުލުމުގެ ޙައްޤު، ފާއިތުވިޔަސް ޤާނޫނީގޮތުން ވިދިގެންވެއެވެ." މިފަދައިން

ބަޔާންކޮށްފައި އުސޫލުން، ޝަރުޢުގެ އިލްތިބާސް ވިޔަ، ޤާނޫނުން [illegible] އިލްތިބާސްކަމަށް ބަޔާންކުރާ ހުކުމުގެ ތެރެއިން އިލްތިބާސް ވިޔަ ކޯޓެއްގައި ނުވަތަ މި 02 (ދޭއް) ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ [illegible] [illegible] ކޯޓެއްގައި ދަޢުވާ އުފުލުމަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އިޚްތިޔާރީ ބާރެއްކަމެވެ.

[illegible]

31. މި 02 (ދޭއް) ޤާނޫނުގެ ކަމާގުޅޭ [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/46 **ޤަޟިއްޔާ (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް) ވ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]** [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[14] އަދި [illegible].

---

[14] މި އުސޫލު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ގިނަ ނިންމުންތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/SC-A/02 ޤަޟިއްޔާ އާއި، ނަންބަރު 2024/SC-A/06 ޤަޟިއްޔާ އާއި، ނަންބަރު 2021/SC-A/113 ޤަޟިއްޔާ އާއި، ނަންބަރު 2021/SC-A/96 ޤަޟިއްޔާ އަދި ނަންބަރު 2021/SC-A/79 ޤަޟިއްޔާ ހިމެނެއެވެ.

32. މާނަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ވަނީ ބަހެއް ނުވަތަ އިބާރާތެއް ނުވަތަ ޖުމްލައެއް ބޭނުންކޮށްފައިވާ ގޮތުން، އޭގެން ވަކި މާނައެއް ދޭހަވާނަމަ، އެފަދަ މާނައެއް އެއަށް ވުރެ ފުޅާކުރުމަކީ، ނުވަތަ އޭގައި ނިޔަތުން [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ނޫންކަމަށް ބަޔާންކުރެވިފައިވޭ. އަދި ހަމައެއާއެކު، މި މާއްދާގެ (ރ) ގައި ޤާނޫނު އުނިއިތުރުކުރުމުގައި ވަކި ކަމެއް ބަޔާންކުރުމަށް ބޭނުންކުރެވިފައިވާ ބަހަކުން ނުވަތަ އިބާރާތަކުން ނުވަތަ ޖުމްލައަކުން އެ ޤާނޫނު [illegible] [illegible] ނިޔަތް [illegible] [illegible] ބަޔާންކުރެވިފައިވޭ.

33. 02 (ދޭއް) ޤާނޫނުގައި ހިމެނޭ އިލެކްޓްރޯނިކް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ނަތީޖާއަކީ ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގެ އިލެކްޓްރޯނިކް [illegible] 02 (ދޭއް) ޤާނޫނުގެ [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކި މާއްދާތަކުގައި ވަކި ތަރުތީބެއް، އަދި އިސްތިސްނާކުރުމެއް، ނުވަތަ ޚާއްޞަކަމެއް، ނުވަތަ އެ މާއްދާގެ [illegible] އާންމު [illegible] [illegible]. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުން ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ހާލަތްތަކުގައި އާންމު އުޞޫލު [illegible] [illegible]. އަދި އެ މާއްދާ [illegible] "...އަންނަނިވި [illegible] [illegible] [illegible]" ސަރުކާރުގެ އިލެކްޓްރޯނިކް [illegible] ބަޔާންކުރާނީ، ސަރުކާރުގެ އިލެކްޓްރޯނިކް އެ [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] ވަކި އެއްވެސް [illegible] ކަނޑައަޅާފައިނުވާކަން ހާމަވެއެވެ.

34. ހަމައެއާއެކު، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ އިބާރާތް [illegible] ބަލާއިރު، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ހާލަތްތަކަށް އިސްތިސްނާކޮށް ނުވަތަ ޚާއްޞަކޮށް [illegible] ނުދެކެމެވެ.

35. މިއާ [illegible] މިސާލަކަށް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގައި އިލެކްޓްރޯނިކް [illegible] މާއްދާއެވެ. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި ކޯޓުތަކުގެ [illegible] އިލެކްޓްރޯނިކް [illegible]، މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި އާންމު އުޞޫލު ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އަދި އާންމު އުޞޫލުން މަދަނީ ދަޢުވާއެއް ބެލުމުގެ [illegible] އިލެކްޓްރޯނިކް [illegible] ކޯޓަށް، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތް

އާންމު ގޮތެއްގައި ދިރިއުޅޭ ތަން ނިސްބަތްވާ ސަރަޙައްދުގެ ދާއިރާގެ ކޯޓުތަކުގައެވެ. މި މާއްދާ އިސްތިސްނާތަކާއި ގުޅޭ ގޮތުން ބަޔާންކޮށް، އެންމެ ފަހުން ގެނެސްފައިވާ އިސްލާހުގެ ދަށުން ބަލާއިރު، ހުއްދަ ދޭން ކުރިމަތިވާ ތަޙުޤީޤީ އިދާރާއަކުން ހުށަހަޅާ ތަން ބަޔާންކުރެވިފައެވެ.[15]

36. މިއީ މިފަދަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ޤާނޫނާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު މިގޮތަށް އެންމެ މުހިއްމު ކަނޑައަޅައިދީފައިވާ، އިޙްތިޔާޠީ ގޮތް ނަފްސާނީކަމުގައި އިސްކަންދޭން ޖެހޭ ކަނޑައަޅައިދީފައިވާ އުސޫލުތަކެވެ. އެހެންކަމުން، މިގޮތަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން 02 (ދޭއް) ޤާނޫނުގައި އެކަން އެނގެ ގޮތުގެ މައްޗަށް، ޤާނޫނު ދަށުން ޖެހެނީ ފުރިހަމަކުރާށެވެ.

37. ހަމައެއާއެކު، މި 02 (ދޭއް) ޤާނޫނުގެ އިޙްތިޔާޠީ ގުޅު ނަފްސާނީކަމުގެ އުސޫލުތަކުގައި ބާރުވެރިކޮށް، ފޯރުކޮށްދޭ ހަމަޖެހުމުގެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ގޮތަށް، ދިވެހި ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ތަޙުޤީޤަށް ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ޤާނޫނު އެކުލެވިގެން ފޯރުކޮށްދޭ ނިޔަމަށް، މި މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ތަޙުޤީޤުކުރުން ހަމަޖެހުމުގެ ކުރިއަށްދާން ކުރެވޭގައި ތަޢާރުފުކޮށްފައެވެ. އަދި މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ 02 (ދޭއް) ތަޙުޤީޤު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ އިޙްތިޔާޠީ ފިޔަވަޅު ތަޙުޤީޤުކުރުމަށް ނިޔާވެވޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ދިވެހި ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ ޖަރީމާއިން، ދިވެހި ކުރުގެ ޝަރީޢަތް ހިނގާ ނަތީޖާއެއްގައި، ކުރެވޭ އިޙްތިޔާޠީ ފިޔަވަޅު ޤާނޫނީ ގޮތުގައި، ނުވަތަ ދައުލަތުގެ ދިމާ ދިރިއުޅުން ނަތީޖާއެއްވާ ކުރެވޭ އިޙްތިޔާޠީ ފިޔަވަޅު ޤާނޫނީ ގޮތުގައި، އެ ކުރުގެ ދައުލަތް އުފުލުމުގެ ބަޔާން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ފިޔަވަޅުއެޅުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ، ބަޔާންކުރުމުގެ ހަމަޖެހުމުގެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ހަމަޖެހުމުގެ ތަޙުޤީޤުކުރުމުގެ ފިޔަވަޅުގެ އިޙްތިޔާރު ކުރެވޭގައި ބަޔާންކުރެވިފައެވެ. އަދި މިގޮތަށް ހިމެނޭ މި ޤާނޫނު ޝަރީޢަތުގެ ދަށުން ބަޔާންކުރުމުގެ ބާރުތަކެއް ދިނުން ގުޅޭ ގޮތުން ބަލާއިރު، އަދާހަމަ ޝަރީޢަތްތަކެއް 02

---

[15] ޖަޒާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ).

([illegible]) [illegible] [illegible] ކުރިން އޮތް [illegible] ދޫކޮށްލުމުގެ [illegible] [illegible]. އެ [illegible] އިޚްތިޞާޞްގެ ދާއިރާ ފުޅާކުރުމެވެ.[16] އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] ކުށުގެ ތުހުމަތުގައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވެސް، [illegible] އަވަސް [illegible] އިންސާފު [illegible].[17]

ސަރަހައްދީ އިޚްތިޞާޞް އެއް ކޯޓަށް ވުރެ ގިނަ ކޯޓުތަކަށް ލިބިދޭ ހާލަތު

38. ދެން އުފެދޭ ސުވާލަކީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވަކި [illegible] [illegible] [illegible]، ސަރަހައްދީ އިޚްތިޞާޞް އެއް ކޯޓަށް ވުރެ ގިނަ ކޯޓުތަކަށް ލިބިދޭ ހާލަތުގައި، ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގެ ދަޢުވާ އުފުލުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތާއި ގުޅޭ ސުވާލެވެ.

39. އޭގެ ޖަވާބު [illegible]، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 223 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޤާނޫނުގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އިންނެވެ. މި މާއްދާތަކުގައިވަނީ ޖިނާއީ ކުށެއް ކޮށްފިކަމުގެ ތުހުމަތު ކުރެވިއްޖެ ކޮންމެ މީހެއްގެ މައްޗަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ކޯޓެއްގައި ދަޢުވާ އުފުލުމަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް ލިބިގެންވާ ބާރެއްކަމަށެވެ. މިއަށް އިތުރަށް ބަލާއިރު، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ "... އެ ކުށުގެ ދަޢުވާ އުފުލުމުގެ ބާރު، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް

---

[16] 4. (ނ) [illegible]

(ށ) [illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible]
4. [illegible]

[17] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާ.

ތިބިގެންނެވެ." މި އިބާރާތުންނެވެ. މީގެ މާނައަކީ، ޖިނާއީ ދަޢުވާއެއް އުފުލުމުގައި، އެއް ކޯޓަކަށް ވުރެ ގިނަ ކޯޓުތަކަށް އިޚްތިޔާރު ހުށަހެޅޭ ހާލަތްތަކުގައި (multiple venues)، ޤާނޫނު ހުއްދަ ކުރާ ގޮތުގެ ތެރެއިން ތަނެއްގައި، ދަޢުވާ އުފުލުން ކޯޓު އިޚްތިޔާރުކުރުމަކީ، ޕްރޮސިކިއުޓަރަށް ޤާނޫނުގައި ދީފައިވާ އިޚްތިޔާރީ ބާރެއް (prosecutorial discretion) ކަމެވެ.

40. ޕްރޮސިކިއުޓަރުގެ ޑިސްކްރިޝަނަކީ ޖިނާއީ ޢަދުލުގެ ނިޒާމުގެ އެއް އަސާސެވެ. ބާރުތައް ވަކިކުރުމުގެ ނިޒާމުގައި، ކޯޓުތަކުން މި އިޚްތިޔާރީ ބާރުގެ ތެރެއަށް ވަނުމާއި، ނުވަތަ އިޚްތިޔާރީ ބާރުގެ ތެރެއިން ނިންމާ ނިންމުންތައް މުރާޖަޢާކުރުމަކީ ދުސްތޫރީގޮތުން ހުއްދަކަމެއްނޫނެވެ.[18]

41. ޕްރޮސިކިއުޓަރުގެ ޑިސްކްރިޝަނަކީ ވަކި ހައްދެއްނެތްކަމެއް ނޫން ޕްރޮސިކިއުޓަރު ދަޢުވާކުރާ ގޮތުން ހުރިހާ ކަމެއް ކޯޓުގެ އިޚްތިޔާރުގެ ތެރެއިން ނުވާ ގޮތެވެ.[19] އަދި މި އިޚްތިޔާރު ބޭނުންކުރަންވާނީ ހެޔޮ ނިޔަތުގައި (mala fide) ނޫން، ނުވަތަ ސިޔާސީ މަޤްޞަދެއްގައި[20] ނުވަތަ ތަފާތުކުރުމެއްގައި[21] ނުވަތަ ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ...

---

[18] Rebecca Krauss, *The Theory of Prosecutorial Discretion in Federal Law: Origin and Developments*, Seton Hall Circuit Review, Volume 6, (2012) Issue 1, Article 1

[19] އިންޑިއާ - އިންޑިއާގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ **Y.Abraham Ajith & Ors v Inspector of Police [2004] 8 SCC 100** ގެ ޕެރާ 177 – 186

ޔުނައިޓެޑް ކިންގްޑަމް - ބްރިޓިޝް ހައުސް އޮފް ލޯޑްސްގެ *R (Corner House Research) v DPP [2008]* **UKHL 60** ގެ ޤަޟިއްޔާ އަދި **Prosecution of Offences Act 1985** ގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރުގެ އިޚްތިޔާރީ ބާރުގެ ބައިތައް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތް ބަލާލާއިރު، ކޯޓުތަކުން މި ބާރު މުރާޖަޢާކުރަނީ ވަރަށް ދަގަނޑު ޙާލަތްތަކުގައެވެ.

މެލޭޝިއާ - ޖިނާއީ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ **Repca Holdings Bhd v PP [1997] 3 MLJ 681** ގެ ޕެރާ 121 – 127 އަދި މެލޭޝިއާގެ ދުސްތޫރުގައި ހިމެނޭ ކަންކަމުގެ ތެރެއިން، ޕްރޮސިކިއުޓަރުގެ އިޚްތިޔާރީ ބާރު ބޭނުންކުރުމުގައި، ބަދުނިޔަތުގައި ނުވަތަ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ބޭނުންކޮށްފިނަމަ، އެކަން މުރާޖަޢާކުރެވިދާނެއެވެ.

ސިންގަޕޫރު - ސިންގަޕޫރުގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 35(8) ގެ **Ramalingam Ravinthran v AG [2012] 2 SLR 49** ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން، ޕްރޮސިކިއުޓަރު ޖެނެރަލްގެ ބާރަކީ ޤާނޫނުއަސާސީން ދީފައިވާ ބާރެއް ކަމަށާއި، އެ ބާރު ބޭނުންކުރުމުގައި ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ނުވަތަ ބަދުނިޔަތުގައި ބޭނުންކޮށްފިނަމަ، އެކަން ކޯޓަށް މުރާޖަޢާކުރެވިދާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

އެމެރިކާ - *Federal Rules of Criminal Procedure* **United States v. Armstrong 517 U.S. 456 (1996)** - ގައި ފެޑެރަލް ޕްރޮސިކިއުޓަރުންނަށް ދަޢުވާ އުފުލުމުގައި ފުޅާ އިޚްތިޔާރީ ބާރެއް ލިބިގެންވާ ނަމަވެސް، އެ ބާރު ބޭނުންކުރުމުގައި ދުސްތޫރީ ޙައްޤުތަކާ ޚިލާފަށް ތަފާތުކުރުމެއް ހިނގައިފިނަމަ، ކޯޓަށް އެކަން މުރާޖަޢާކުރެވިދާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

[20] *Ramalingam Ravinthran v Attorney-General* **[2012] 2 SLR 49**

[21] *Mat Shuhaimi bin Shafiei v Public Prosecutor* **[2014] 2 MLJ 145**

ނުވަތަ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއި އަދި އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި ޚިލާފުވާނަމަ ބާޠިލުވާނޭ ކަމުންނެވެ.[22] މިއީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 220 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.[23] އެއީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އެ ފަރާތުން ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ޤާނޫނާއި އެއްގޮތަށް ގޮތުގެ މަތިން އަދާކުރުމެވެ.

42. މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/183 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހީމް ފައިޞަލް** ޝަރީޢަތުގައި ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ފަދައިން، 2008 ވަނަ އަހަރުގެ ޤާނޫނުއަސާސީއަކީ ބާބުތަކެއް ވަކިވަކިވެފައި ދުސްތޫރީ ނިޒާމެއް އެކަށައަޅައިދޭ ޤާނޫނުއަސާސީއަކަށްވުމާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގައި އެއްބާރު އަނެއް ބާރުގެ މަސައްކަތަށް ފުރަގަސްދިނުން، ޗެކްސް އެންޑް ބެލަންސްކުރުމުގައި ޒިންމާދާރުކުރުމާއި، އިންތިޚާބު ހުށަހަޅާ، ޤާނޫނުއަސާސީއިން އަނެއްބާރަކާވެސް ދުސްތޫރީ މުއައްސަސާގެ ބާރާއި އިޚްތިޔާރުގެ ދަށުން އަދި އިންސާފު ޤާއިމުކުރާ ބާރުގެ ދަށުން ކޮމިޝަނުގެ ވަކިވަކި ދާއިރާތަކުން ވަކިކުރާ މުއައްސަސާތަކެއް އިންސާފުވެރި ސަރުކާރެއް ދެމެހެއްޓުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ދާއިރާގެ ތެރެއިން މިސާލު، ޖެހޭ ސަރުކާރު ހިންގުމުގެ މުސްކުޅިވެރިގޮތެއް ތެރެއިން ކުރުގައި ދާނެއެވެ.

43. ޤާނޫނުން ދިނުމާ ބޭރު ޤަބޫލުކުރެވޭގޮތުގައި ހުރިހައި ޤާނޫނު ކުރާނަމަ އެއީ ޤާނޫނާ ޚިލާފު ގޮތެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ. ނުހިންގައި، ޖެހޭ ސަރުކާރު ހިންގުމުގެ މުސްކުޅިވެރިކަމުގައި އޮންނަ ފުރަތަމަ ވަކިން ކަނޑައަޅާފައެވެ. މި ގޮތުގެ ބަދަލުގައި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ނިންމާފައިވާ އަމަލުތަކުގައި، ނުރަނގަޅު ޤާނޫނީ އިޖުރާއަތު ފުރިހަމަވާ ގޮތުގައި ހިނގާފައިވާކަން، ނުވަތަ މުޖުތަމަޢުގެ އާންމު މިންގަނޑުން ބޭރުން އިންސާފުވެރިކަން ގެއްލިގެން އަމަލެއް، ނުވަތަ އަދުލު އިންސާފުގެ ނިޒާމުގެ ދައުލަތުގެ ހިމާޔަތްކުރަން

---

[22] *Sukma Darmawan Sasmitaat Madja v Ketua Pengarah Penjara* [1999] 2 MLJ 241

[23] 220. (ހ) ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މަސްއޫލިއްޔަތަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ޤާނޫނާއި އެއްގޮތަށް، ޤާނޫނުތަކާއި ޤަވާޢިދުތަކުގެ ތެރެއިން ދައުލަތުގެ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިންނެވެ.

ސުވާލު އުފެދޭނަމަ އަމަލެއް ހިންގާފައިވާކަން ދައްކުވައިދެވިއްޖެނަމަ، ޖޫރީ ސަރަޙައްދު ހިމެނޭ މައްސަލައެއް

ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިދިނުމަށްޓަކައި މި ޤާސިއްދާއި ފަހިވާ ފަރާތުން ބަޔާންކުރައްވައެވެ.

44. އަނެއްކާވެސް، އާންމު އުސޫލަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްއަށް ޤާނޫނުން ލިބިދޭ އިޚްތިޔާރު ބޭނުން ކުރުމުގެ ތެރެއިން

ކޯޓުން ނުވަތަ ނަމަވެސް، ދިފާޢީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ފަރާތުން އެކަމުގެ ދިރާސާކޮށްފައިވާ، ޕްރޮސިކިއުޝަން

ޖެނެރަލްގެ ޤާނޫނީ އިޚްތިޔާރުގެ ޤާނޫނީ ހިމާޔަތް ބަޔާންކޮށްދޭ ކަންތައް އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއި ޚިލާފް

އެ ފަރާތުން އަމަލުކުރަން ޖެހޭނެކަމެވެ.

45. މި ނިންމުމުގައި އުފުލުނު ބަހުސްއެއް ފާހަގަ އެއް ކަމަކީ، ޖިނާއީ ދަޢުވާއެއް އުފުލުމުގައި، އެއް ކޯޓަކަށް

ވުރެ ގިނަ ކޯޓުތަކަށް އިޚްތިޔާރުކޮށް ވިސްނާ ހުށަހެޅުމުގައި (multiple venues)، ދަޢުވާ އުފުލުން ކޯޓު

(prosecutorial ޕްރޮސިކިއުޝަނަށް ލިބިދޭ ޤާނޫނީ ބާރުތަކެއް، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އިޚްތިޔާރު ބޭނުންކުރުމުގެ

discretion) ކަމުގައިވާތީ، މި އިޚްތިޔާރު ބޭނުންކުރުމުގައި ތަފާތު ދާއިރާތަކުގައި މުރާޖަޢާކުރެވޭ އުސޫލުތަކެއް

(guidelines) ހިނގާނެ ގޮތް ގާއިމުކޮށްފައިވެއެވެ. މީގެ ތެރޭގައި އިނގިރޭސިވިލާތުގެ އުސޫލުތައް

The Code for Crown Prosecution (2018) އާއި ސިންގަޕޫރުގެ AGC's Internal

Practice Directions and Prosecution Guidelines އާއި އޮސްޓްރޭލިއާގެ Prosecution

Policy of the Commonwealth އަދި އެމެރިކާގެ Justice Manual ހިމެނެއެވެ.

46. ކޯޓު އިޖުރާއަތުތަކުގައި މި ފިޔަވަޅުތަކަކީ ބަލައިގަނެވޭ ކަންކަމުގެ ބަދަލުތަކެއް، އެ ކަން ހިނގާ

ސަބަބުތަކާއި، ހަމަ ހަމަޔަށް ނުވަތަ ހަމަހަމަ ދުވަސް ތެރެ މުއްދަތު ހަމަ ވެގެން، ދައުލަތުގެ މައްސަލަ ބަލާކަމުގައި،

ދައުލަތަށް މިއީ އިތުރު ވަގުތު، ކޯޓުން މައްސަލަ ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު ހަމަ މިންވަރުގައި، އަދި މި ބޭނުމަށް

ވަކިން ކުރުމުގެ މައްސަލަ ހުށަހަޅަން ނުކުރެވޭނެއެވެ.

47. މިކަންކަމުގެ އަލީގައި، ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ގެނެސް މުރާޖަޢާ

ތަޙްޤީޤުކުރެވިފައިވާތީ، މައްސަލައެއް ބެލުމުގެ ޕްރޮސިކިއުޝަން އެއް ކޯޓަކަށް ވުރެ ގިނަ ކޯޓަކަށް ފޮނުވުމަށް،

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އިޚްތިޔާރީ ދާއިރާގެ ތެރެއިން، ދަޢުވާ އުފުލި ކޯޓުގައި އެ ދަޢުވާ އުފުލައިވާ ސަބަބު އަދި މަޞްލަޙަތު [illegible] [illegible] [illegible] ޙާލަތާއި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އިޚްތިޔާރު ބޭނުންކުރި ސަބަބާއި، އެކަމުގެ ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މިއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި މިއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އުސޫލުތައް ތަތުބީޤުކުރުން

48. މި މައްސަލައިގެ ދުސްތޫރީ އިލްތިމާސް ހދ. ކުޅުދުއްފުށި މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން [illegible] [illegible]ވެއެވެ. މި މައްސަލައިގައި ސުވާލު އުފެދިފައިވަނީ ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞާ [illegible]. މި މައްސަލަ ހދ. ކުޅުދުއްފުށި މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން، އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން މި މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޔާރު [illegible] [illegible]. ނަމަވެސް މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުތަކާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ އާންމު އުސޫލުން (އެއީ އެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން) މި މައްސަލަ ހުށަހެޅުމަކީ އެންމެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ދެކެމެވެ.

49. މަތީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ނަންބަރު 2025/HC-A/64,65,66,67,68,69,74 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، 02 (ދޭއް) މާއްދާގައި ހިމެނޭ އިޚްތިޔާރާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލަތަކުގެ އިޚްތިޔާރު ލިބިގެންވާ 02 (ދޭއް) މާއްދާއެއް [illegible]، މި މާއްދާގެ އިޚްތިޔާރާ

ގުޅޭ މާއްދާތަކުގައި ވަނީ ތަފުސީލުކޮށް، އެބައި އިސްތިސްނާތަކެއް، ޚާއްސަކަމެއް، ނުވަތަ މި މާއްދާގެ ދައުލަތަކުން އާންމު އުސޫލެއް އެކަށައަޅައިދީފައިވާކަމެވެ. ޤާނޫނީ ޤަވާޢިދުތަކުގައި، މި ބާވަތުގެ ދަޢުވާ އުފެދުން ކޯޓު އިޚްތިޔާރުކުރެވޭނީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ލިބިގެންވާ އިޚްތިޔާރީ ބާރުބޭނުންކޮށްގެން ކަނޑައަޅުއްވާފައެވެ.

50. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ހ.ދ. ހަނިމާދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް މި މައްސަލަ ހުށަހެޅުމަށް އިޚްތިޔާރުކުރި ސަބަބު ރަށުމެޖިސްޓްރޭޓުގެ ނިސްބަތުން އަވަށް ބަލައިލުމުން އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމުގައި ބާރުލިބިފައިވާތީ. އަދި އެ ސަބަބުތަކަކީ އެކަށީގެންވާ ސަބަބުތަކެއްކަން އެނގެން ނެތުމުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ނަޒަރުކުރާއިރު، މި މައްސަލަ ބެލުމުގެ ސަލާހިއްޔަތު އިޚްތިޔާރީ ހ.ދ. ހަނިމާދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ލިބިދޭ ކަމުގައި ހައިކޯޓަށް ފެނެއެވެ.

މައްސަލަ ނިންމަން ފެންނަގޮތް

51. ދައުލަތުން ހ.ދ. ހަނިމާދޫ، ކުނިޔާގެ، އަހުމަދު އަލީގެ މައްޗަށް އަނިޔާއެއް ދިނުން އަދި މިހާރުކަން އަނިޔާއެއް ލިބޭގޮތަށް ހަމަލާ ދިނުމާއި ބިރު ދެއްކުމުގެ 02 (ދޭއް) ދަޢުވާ ހ.ދ. ހަނިމާދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވާފައި ވީގެން، ހ.ދ. ހަނިމާދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން J31.01.2024.37 (18 ނޮވެމްބަރު 2024) މުދައްޢާޢަލައިހިއާމެދު އެދި ހުށަހެޅި ފާހަގަކުރުން ނިންމި ގޮތް އަންނަ ބާޠިލުކޮށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމުގައި ޝަރީޢަތް ނިންމުމުގެ ދަށުން ކަނޑައަޅައި، މި މައްސަލައިގައި ހ.ދ. ހަނިމާދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ސަލާހިއްޔަތު ލިބިގެންވާ މައްސަލައެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މި މައްސަލަ އަލުން ހުށަހަޅައިދިނުމަށް މި މައްސަލައިގައި ބަލައިގެން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް މައްސަލަ ބަލައިގަތުމަށް ކަނޑައަޅައިދެން ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު [illegible] މުޙައްމަދުގެ ރައުޔު

52. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔާ ތާއީދުކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު [illegible] ފަހުމީގެ ރައުޔު

53. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔާ ތާއީދުކުރަމެވެ.

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ސަބަބުތަކަށް [illegible] ކުރުމުން، [illegible] ޖުވެނައިލް ކޯޓުން J31-01-2024-37 (18 ނޮވެމްބަރު 2024) [illegible] އެއީ [illegible] ނިންމުމެއް ބާޠިލުކުރުން ކަނޑައަޅައި،

މި އިސްތިއުނާފު މައްސަލަ ނިންމާ ތާރީޚުން ފެށިގެން މަސައްކަތު 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، މި މައްސަލަ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ [illegible] ހުށަހަޅައިފިނަމަ، މި މައްސަލައިގައި [illegible] ކުރިއަށް [illegible] ހައިކޯޓުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] މި މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމްކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު [illegible] މުޙައްމަދު

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު [illegible] ފަހުމީ